

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

5. De Reo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

quam ex voluntario pacto obligatio iustitiae contrahatur ad damnum alicui datum non extendendum, sed potius quatenus fieri potest refarciendo. Quinto si scias factum Titij de quo interrogatus, a peccato & pœna alienum esse. Sexto si ex testificatione tui vel tuis notabile damnum imperdeat, nisi in crimine pernicioso.

- 10° Parentes contra liberos, & liberi contra parentes in testimonium non vocantur exceptis criminibus atrocibus, veneficij, hæresis, nec frater contra fratrem.

Denique personæ exemptæ aut privilegiatæ non coguntur esse testes V.C. Clerici coram iudice seculari, volentes tamen admittuntur. In defectu tamen aliorum debent, sed coram Ecclesiastico iudice, vel eò consentiente coram seculari.

C A P. V.

De Reo.

- 1° **R**eus alius est civilis debiti, & alius Reus criminis, vel saltem, ut talis in iudicium vocatur.
- 2° Reus à competente Iudice legitime interrogatus in iudicio veritatem edicere tenetur, ratio: Quia iusti superioris præcepto obligat, & alioquin prorsus iudicia eluderentur cum magno Reipublicæ detrimento quandoquidem Reus criminibus condemnari non potest, nisi vel crimen confessus sit, vel de eo apertissimis documentis convictus sit.

NB. Probabilis est sententia: Reum non esse obligatum confiteri crimen quod morti dignum est, si intelligat, illud plene probari non posse ideo

ideoque nisi ipsemet se prodat, liberandum fore. Ratio: Quia leges & præcepta humana ordinariè nõ obligant cum discrimine mortis ob naturalem propensionem seruandæ propriæ vitæ. Deinde si nemo cogendus est sibi sanguine iunctum prodere cur ad se ipsum prodendum aliquis cogi possit; ita vt sibi ipsi mortis causa existat.

Cófessarius ex hac sententia Reum, qui conuinci non potest, non nimis vrgere debet ad confitendum crimen morte dignum. 3

Reus post laram à iudice sententiam non fateri tenetur crimen, quia ante falsò negarat, quia finito iudicio, finitur etiam obligatio Rei.

Reus contra iuris ordinem à iudice examinatus non tenetur crimen fateri, vnde tenetur Iudex Reo aperire statum causæ, testes, indicia vt illi appareat, numius habeat illum examinandi, & an iuridicè procedat. Neque obstat etsi Reus dissimulans veritatē, quia non legitimè examinatur, intelligat inde Iudici, Accusatori, Notam calumniæ aspersum iri. Nam *nulus videtur dolum facere, qui iure suo vtitur.* Reg. 55. ff. Nam hoc est per accidens: Est tamen opus virtutis, vt Reus vltro crimen suum prodat ad sustinendam iustam criminis vndictam. 4

Iudex Reum infamatum vel conuictum de vno crimine, non debet examine de alterius criminibus, quæ neque suapte natura neque iudiciiis connexa sunt. v. c. Deprehensus in furto non debet examinari de homicidio: Ratio; quia Iudex non potest inquirere de crimine, nisi sit ei aliquomodo tanquam publicæ personæ cognitum. Quod Iudices seculares contrarium faciant, id non est secundum iura, excepto si quis sit famosus fur, aut famosus latro. 5

Tr 5 Si in-

6 Si indicia ad capturam Rei sufficientia non sunt, totus etiam reliquus iuris processus corrumpitur. Unde confessio extorta sine sufficientibus signis est nulla, etiamsi millies fuerit ratificata.

7 Si Reus crimen ultro confiteatur, eius indicia det, de eo sine aliis testimoniis puniri potest, cum per talem confessionem crimen publicum fiat, indagare tamen oportet, Iudicem indicia criminis: Nam ut Mynsing. ait: Spontanea delicti confessio non sufficit ad condemnandum aliquem pœna capitali, nisi aliunde etiam constet delictum commissum esse v. c. si quis dicat, se esse magum, & nulla sunt indicia.

8 Iudex Reum de crimine confessum non potest interrogare de sociis, nulla indiciorum suspitione aut infamia laborantibus iuxta illud: *Nemo super proprio crimine confitentem de conscientia scrutetur aliena*, nisi crimen sit exceptum, vel perniciosum, ut hæresis, veneficium, furta etiam per consuetudinem.

NB In crimine veneficii fœminis ob sexus fragilitatem non æquè ac masculis credatur. Unde iudex non tantum attendere debet ad denunciationem sed ad qualitates personarum. Si enim duæ veneficæ de se ipsis crimen confessæ aliam personam denunciant consentiendo circa idem factum particulare, & constanter adhibitis tormentis perseverent Iudex procedere poterit ad capturam personæ denunciatae nisi ea bonæ famæ sit, ne veluti elidantur indicia: si autem denunciations veneficarum singulares sint, seu non contestantes de eodem facto particulari neque aliter adminiculatæ, etiam sex, octo, decem sint de eadem persona bonæ famæ, non efficiunt sufficiens indicium ad capturam, sed tantum ad in-

ad informationem alteriorem accipiendam, & interdum hominem attestandum ne fugiat. Secus est si persona sit infamata de aliis vitiis disponentibus ad veneficium v.c. de Sodomia, incestu, & frequentibus blasphemis.

Tortura non adhibetur nisi in criminibus graui- 9
bus & per duos testes probatis, si adsint indicia gra-
uia, sed non sufficientia ad probationem plenam:
Ratio; Quia alioquin passim scelera grauissima ma-
ximo Reipubl. damno impunè patrari possent ab
hominibus callidis, modò operam darent vt testes
idonei aliaque criminis sufficientia documenta re-
mouerentur.

Quod si quis torqueatur in iis, quæ pœnam
pecuniariam aut exilii merentur potest appellari à
tortura inique sibi data: Nam tortura ad elici-
endam criminis confessionem instituta non de-
bet esse tanta vel maior pœna, quam illa
sit, quæ in eiusdem criminis condemnationem
inferretur.

Reus semel tortus iterum torquendus non est, 10
nisi nouum indicium accedat: Ratio; Quia per
torturam toleratam infirmata censentur prius ha-
bita indicia. Quod si vero Reus crimen, quod
in tortura confessus erat, postridie retractet, i-
terum torquendus est, quia retractatio factæ con-
fessionis in tortura infirmat torturam, vt perin-
de sit ac si nulla præcesserit; interim iudiciis in
suo vigore permanentibus. Cæterum si tertio ita
tortus & confessus tertio retractet, dimittendus,
si tamen grauissima indicia adsint, vt vehementem
præsumptionem pariant, crimen à Reo malitiosè
negari sepius potest torqueri.

Iudex

11 Iudex non debet ita torquere Reum, vt moraliter ei impossibile sit crimen non fateri, cum enim talis confessio quodammodo inuoluntaria sit, non potest in iudice estimari, cui etiam ratificatio non omnino libera, & sequetur condemnatio non propter confessionem sed propter indicia, quæ vt puniuntur sufficientia non sunt ad condemnationem.

12 Certæ personæ sunt, quas torqueri nolimus nempe impuberes, senes, prægnantes, vir nobilis, Doctor, Consiliarius & filii eorum, excipe crimina excepta.

NB. Rata esse debet confessio extorta per fictam promissionem si non Reus retractet.

13 Si Reus confessionem per mendacium, simulationem, dolumue Iudicis extortam postea retractet, non potest ex illa condemnari, si enim examinatio Iudicis iusta & legitima non est, neq; confessio rata & iuridica censi debet.

14 Saluus conductus duobus modis dari potest; primo: in forma iuris communis, vt Reus contra omnem violentiam seu vim iniustam defendatur salua tamè iustitia seu iuris executione, quæ non obstante saluo illo confiteri possit, exemplum habes in Hieronymo Pragensi. Secundo in forma specialis iuris, vt cum promittitur securitas contra omnem vim etiam aliquam iniustam, saltem in illa causa de qua agitur præstandum, exemplum habes in Concil. Trident. saluum tale conductum dante Hæreticis Germanis.

15 Si Reus ordinariè puniri debet in loco, vbi deliquit, verum secundum Germaniæ consuetudinem necessario mittendus non est ad locum delicti. Quibusdam regionibus in praxi obseruatur, vt si fur cū rebus subtractis & alio delati apprehendatur inibi

capi

capi & pūiri possit sicut Iudæos ante decem annos Francofurti, quia rem furtiuam detinens continuo delinquere censetur.

Iudex domicilii potentior esse solet quam iudex 16 originis: Nam Iudex domicilii etiam in absentes ciues iurisdictionem obtinet, eosque citare potest: at Iudex originis iurisdictionem non habet in originarios, qui alibi domicilium obtinent, nisi dum in loco suæ originis commorantur.

Vnicus de Sagis.

Plures fœminæ, quàm viri veneficii obstricti 17 sunt, Ratio: eo quod mulieres ob defectum iudicii & experientiæ citius credunt, & facilius decipiuntur, sunt magis curiosæ, ad libidinē proniores, item pusillanimes facilius dæmonis solatia admittunt.

Sagas ad veram pœnitentiam conuertere diffici- 18 le, sed non impossibile est; si tamen vtrò saga confiteatur, proposito ipsi periculo animæ in quo versatur, vt sigillo sacramenti arctissimo indaget tempus & occasionem criminis, postea examinet de modo & qualitate superstitionis vtrum ex animo fidem abnegarit, diabolum adorarit, falsa de Deo tulerit, an rebus sacris abusus, hominibus damnum intulerit nã laeserit personas valde coniunctas, vt parentes, liberos & an Clericos idque propter excommunicationem, vtrum alios seduxerit & an si in crimine persistant, quia tenetur illos conuertere, aut si noluit magistratui deferre, non tamen obligatur, si ei imminet periculum capituræ.

NB. Confessarius præterea debeat laborare vt saga agnoscat mendacia diaboli, vt abiurato diabolo

bolo

bolospem in Deum concipiant, preces frequenter ad Deum fundant, ad diabolum repellendum, & signum reliquias Sanctorum, agnos Dei usurpent, frequenter confiteantur saepius fidei professionem repetant.

- 19 Confessarius agendo cum sagis à Iudice captis aut condemnatis magna prudentiâ uti debet; nam consultum non est, ut sagæ ante iudiciale examen ad confessionem sacram admittantur, quia vix adigantur ad confessionem criminis, si tamen consuetudo sit, nihil obstat, quominus confessarius ante iudiciale examen sagas accedat, ad contritionem, patientiam & obedientiam Magistratui debitam scribè cohortetur: Porrò cauere debet, ne coram sagis modum procedendi Magistratus reprehendat, item expedit, ut habeat Confessarius confessiones quas fecerant coram iudice, ut si postea coram confessario negent, refelli possint, addita exhortatione, ut *in* vitæ termino suo sincerè agant coram Deo eiusque ministro sacerdote, neque sinant se à dæmone decipi & ad æternas pœnas deduci, proposita ipsis magna Dei misericordia, per quam conferuntur, ut subito ex dæmonis faucibus eripi possint, alioquin æternum arsuræ: Animentur ad fortiter subeunda supplicia momentanea, quibus satisfacere poterint pro peccatis atque æternas pœnas redimere; Si autem & saga constanter dicat, se innocentem esse, & metu tormentorum falsam, consoletur dicens illi, etiam Martyres passos fuisse immeritos; pœnam, hanc fore ei ad meritum, interim verò sciat, Deum non decipi ideoque caueat, ne innocentem se faciat contra scientiam Dei, cum diabolo perpetuum iuat.

Sagæ tenentur eiusdem criminis reos iudici pro-
dere, vt pernicioſa flagitia à Magiſtratu extirpari poſ-
ſint, quod ſi innocentes denunciarent, ſerò etiam, ſi
nouiffima tormenta ipsis ſint perferenda, retractare
mandet.

Si teſtis aut denunciator teſtimonium ſuum re-
uocet probabilem erroris ſui rationem afferens au-
diri debet.

Iudex plerunque æſtimare non debet reuocatio-
nem denunciationis poſt latam ſententiam conde-
mnatoriam denunciantis, etſi is morti proximus re-
uocet: Ratio: quia enunciatio in tormentis facta
ac poſtea coram Notario & teſtibus ratificata præ-
ſumptionem veritatis indicat. Ergo non eliditur
per ſubſequentem reuocationem extra iudicalem
& non ſolemneſ. Et reuocatio hominis mori tu-
ri vt pote animo perturbato, non efficit præſumpti-
onem certam ſicut vulnerato non creditur ſi mox
deceſſurus dicat, ſe à Titio percuſſum fuiſſe, niſi id a-
liter probari poſſet.

Confefſarius fruſtra laborat ſi poſt ſagæ ſuppli-
cium Iudici ſignificet, eam reuocaſſe denunciatio-
nes cum iudices non acceptent; adde, quod confeſ-
ſarius frangeret ſigillum, ſi ſine licentia aperiret in-
iuriam denunciantis; Quare ſi mulier conſtanter re-
tractet innocentis denunciations, roget mulierem
vt extra confeſſionem ſibi dicat, vt hoc ipſum iudici
deinde ſignificare poſſit.

Poteſt tamen confeſſarius mulieri perſuadere, vt
coram populo retractet denunciations innocentis,
quia ſaltem aliquatenus talis reuocatio coram
Deo teſte facta debilitat priorem denuncia-
tionem.

Quod

24 Quod si fœmina coram Confessario constanter neget, se esse sagam, & de reliquo sincerè confiteatur, dicat que se metu tormentorum fallam, absolui debet, tamen seriò monenda, vt ad tollendum de deo, quod sibi ac familiæ inferet, constanter retractet, modo spes sit, Iudicem eam audituram, solent enim Iudices stare confessione semel ratificata, nisi probabilissima argumenta commissæ fallitatis appareant. Quod si mulier malit mori, quam retractare, potest se confirmare probabili sententiæ Doctorum, asserentium, neminem tenere cum tantis tormentis vitam seruare, etsi cõtraria sententia speculatiuè vera sit: Qui enim causam suæ mortis posuit, tenetur eam tollere, sed Reus. Ergo.

25 Etsi confessarius ex sacramentali confessione allegat, mulierem re ipsa innocentem esse, tamen iudicem de ea re monere non expedit: primò, quia Iudex non credit, secundò quia si sciatur confessarium intercedere pro reis, quos ipse innocentes esse ex sacramentali confessione suspicatur, alii verè nocentes ex inde occasionem accipient, facinora sua callide confessario celandi, non sine graui sacrilegio animarum suarum pernicie.

26 Iudex mulieres de maleficio suspectas capere & torquere debet, secundum indicium grauitatem, nam sola infamia ab hominibus improbis orta sine probabili causa & coniectura non sufficit ad capturam & torturam.

NB. Grauia indicia requiruntur ad capturam & torturam, grauiora ad capiendam personam in dignitate & statu Clericali constitutam. Ad torturam inferendam suspecto generalis regula est ex l. i. ff. de quaest. Quod talia indicia opus sint, quibus animus iudicis

judicis planè inclinetur ad existimandum hominem
noxium esse, vt iam nihil aliud de esse videatur, quam
ipsius rei confessio.

In criminibus exceptis etsi Reus confessus nō sit, 27
damnari potest, propter multiplicatas denunciatio-
nes personarum infamium, modò sint contextus e-
iusdem criminis particularis, quia siue vt personæ sa-
gæ constanter de proprio crimine confessæ denun-
cient sociam exinde oritur indicium moraliter certū
quod plenæ probationes in criminibus exceptis &
suaapte natura occultis æquiparantur.

NB. Denunciationes sagarum vt pote persona-
rum infamium, quantumuis multiplicatæ, si solæ
sint, & non aliis testimoniis aut grauioribus indiciis
confirmatæ, non sufficiunt ad condemnatoriam sen-
tentiam.

Consuetudo apud Christianos obtinet, vt Rei ad 28
ignem damnati non tanta morte crucientur nisi im-
penitentes decedant.

Crimina morte extinguuntur, nisi excepta sint, vt 29
hæresis, veneficium. Hinc secundum consuetudi-
nem sagæ confessæ morientes in carcere combu-
runtur.

Saga in carcere prius mortua, quam crimen con- 30
fessæ, vel de eo conuicta sit, si nihil aliud obstat in lo-
co facto sepeliri debet, sed si sibi ipsi necem inferat,
cremari potest, etiamsi ante discessum pœniteat &
communicet; quia sacramentalis pœnitentia foro ex-
terno nihil præiudicii adferre solet.

Quæ de crimine conuictæ non fuerunt, nec con- 31
fessæ non debent post mortem publicâ sententia in-
famari.

Sacra Eucharistia & sacra sepultura sagis negari 32
non

Vu / non

nō potest, etiam iudicio adhuc pendente si in carcere re decedant: Ratio: Cui sacramentum poenitentiae datur, neque viaticum negandum est, id etiam locum habet in muliere confessa in tortura, sed retractante quia non constat illā esse in mortali, sacramenta autem negari non possunt vlli nisi constet illum esse in statu peccati mortalis.

NB. Si saga post confessionem sacramentalem palam dixit, se innocentem esse, communicatio illi neganda est propter scandalum quia publicè praesumitur mendax, pertinax, secus si in secreto coram confessario, tunc enim, vt supra dixi, communicari poterit.

Quoad sepulturam negari illa illis non potest, qui iudicio adhuc pendente moriuntur, ratio; quia consuetudo illa denegandi sepulturam maleficis, licet ante mortem sacramento muniti sint, locum tantum habet in damnatis, vel quorum memoria etiam potest morte damnari; horum autem, qui crimen necdum confessi memoria damnari non potest. Ergo. Cæterum si contra mulierem crimen magis per se ueranter negantem indubitata indicia adsint, improbari non potest praxis, vt ipsi mortui propter violētā praesumptionem criminis sacra sepultura negetur, sacramentum Eucharistiae illi tamen negari non potest, quia iudicia fori externi non debent transferri ad internum.

- 33 Sacra Eucharistia ad sagas & alias eiusmodi personas cum minori solemnitate est deferenda, tamen non omnino clam, exequias etiam & sacrificia celebrare licet pro condemnatis.

os (?) os

